

Posudek diplomové práce na téma „Zakázané prostředky a způsoby vedení ozbrojených konfliktů – biologické a chemické zbraně“ předložené Kristýnou Dudkovou

Práce v celkovém rozsahu 60 stran byla dokončena 10. 05. 2015.

1) Aktuálnost a závažnost tématu:

Vyloučení bakteriologických a chemických zbraní z výzbroje armád náleží k prvním, smluvně zakotveným odzbrojovacím opatřením, jehož význam se dotýká jak práva ozbrojených konfliktů, tak i systému kolektivní bezpečnosti ve smyslu Charty OSN. Zejména v tomto kontextu je téma předložené diplomové práce nanejvýše aktuální. Náročnost na jeho zpracování souvisí s metodickým přístupem, vyžadujícím jak podrobnější znalosti práva ozbrojených konfliktů, tak i samotného procesu odzbrojení. V této souvislosti se nabízí otázka, jaký je důvod ukotvení právního zákazu celého systému zbraní hromadného ničení, nakolik podléhá předmět úpravy výlučně režimu smluvního práva, anebo je ukotven i v mezinárodním právu obyčejovém s efektivitou *ius cogens*.

2) Formální stránka, využití zdroje:

Autorka primárně věnuje pozornost smluvní úpravě bakteriologických zbraní (1972), jakož i procesu, který tomuto zákazu předcházela. Obdobně přistupuje i k normativnímu zakotvení zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení (1993). Zvolený přístup vyžaduje prozkoumání charakteru a efektivitu nejen relevantních úmluv, ale i normativních kroků a procesů, které je předcházely a k nimž v průběhu 20. století došlo.

K ocenění je pozornost, kterou autorka věnovala širšímu historickému kontextu a genezi konkrétních fází vedoucích k samotnému zákazu. Práce je zpracovaná s využitím primárních pramenů a relevantních aktů mezinárodních organizací, dostatečně zastoupena je i odborná literatura, domácí i zahraniční provenience. Zvolená metoda kladla hlavní důraz na analýzu obou stěžejních úmluv s využitím výše uvedených zdrojů *soft-law* a nauky. V práci nicméně postrádám využití zdroje nanejvýše důležitého - Statutu Mezinárodního trestního soudu, jenž

autorka sice zmiňuje, ale v jiné souvislosti. Jeho význam jako zdroje autoritativního výkladu souvislostí mezi zkoumanými zbraněmi a kognitně normovanými zločiny podle mezinárodního práva by mohla autorka blíže objasnit v rámci ústní obhajoby.

3) Obsahová stránka práce:

Předložený elaborát je vhodně strukturován do šesti meritorních kapitol a závěru. Jednotlivé kapitoly mají logickou návaznost, rozsahem jsou vyvážené a ve svém celku nabízí čtenáři náležitou orientaci v právních aspektech této nanejvýš technické problematiky.

Autorka se v první kapitole vyrovnává s otázkou zařazení právních regulativů chemických a bakteriologických zbraní do systému mezinárodního práva. Zkoumanou problematiku řadí jednak do segmentů práva ozbrojených konfliktů a jednak do práva odzbrojení. V ústní obhajobě by autorka mohla pojednat o otázce, zda je toto členění obecně vžitě, anebo zda existuje v odborné literatuře i alternativní uspořádání (například jako součást systému kolektivní bezpečnosti).

V druhé kapitole je uveden stručný nástin politických a právních okolností vedoucích k vývoji těchto zbraní a k důsledkům jejich použití ve válečných konfliktech. Logicky pak navazuje výkladem důvodů vedoucích k zákazu jejich použití. Autorka by se mohla zamyslet nad otázkou, zda bakteriologické a chemické zbraně mohou plnit obdobnou úlohu jako zbraně jaderné a plnit funkci odstrašujícího prostředku. Rovněž by v této souvislosti mohla zdůvodnit svůj názor na určitou insuficienci relevantních úmluv s ohledem na skutečnost, že *expressis verbis* neuvádí zákaz vlastnictví daných typů zbraní (vhodné porovnat se smluvní úpravou režimu jaderných zbraní podle Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, popřípadě se zohledněním posudku Mezinárodního soudního dvora o Legalitě hrozby a použití jaderných zbraní). Konsekventně, nakolik a z jakých důvodů absenci zákazu vlastnit bakteriologické a chemické zbraně v příslušných úmluvách hodnotí jako překážku k tomu, aby i zákaz vlastnictví biologických a chemických zbraní byl již obyčejovým pravidlem.

Třetí kapitola mapuje současný věcný stav těchto zbraní s tím, že následující kapitola čtvrtá rozebírá otázku obyčejového charakteru zákazu příslušných zbraní. Ten vyvozuje jak z relevantních aktů práva válečného, tak zejména z názoru nauky a odborných organizací (MVČK). K autorčiným vývodům o obyčejové povaze zákazu těchto zbraní se taktéž vztahuje otázka uvedená výše.

Pátá a šestá kapitola tvořící jádro práce obsahují detailnější rozbor současné smluvní úpravy zákazu biologických a chemických zbraní. Za nedostatky příslušných úmluv považuje diplomantka neefektivitu sankcí, které poněkud vágně spojuje s OSN. Hlavní důvod pak spatřuje v neexistenci určité nadřazené moci nad státy, která by dohlížela a efektivně vynucovala dodržování pravidel mezinárodního práva (str. 58, 59). V ústní obhajobě by se k této otázce měla vyjádřit a to zejména v kontextu odpovědnostních pravidel mezinárodního práva.

K ocenění je pozornost, kterou autorka věnuje riziku možného použití daných zbraní nestátními aktéry (teroristy). Ke škodě věci však tento problém nijak podrobněji nerozvádí, i když v úvodní kapitole zmiňované Ženevské úmluvy a Dodatkové protokoly mohly být využity, a to zejména s ohledem na detailní úpravu vnitrostátních konfliktů (Dodatkový protokol II. k Ženevským úmluvám). V šesté kapitole pak autorka rozvádí otázku povinností, které státům z obou úmluv vyplývají, a věnuje se otázce jejich dodržování. I když, jak autorka uvádí v předešlých kapitolách, státy vesměs příslušné zákazy respektují, dochází i k jejich porušování. Autorka rozlišuje povinnost respektovat příslušné úmluvy z hlediska práva odzbrojení a z hlediska práva ozbrojených konfliktů. I tuto otázku by mohla v ústní obhajobě podrobněji rozvést.

Ve svém celku je předložená diplomová práce kvalitně zpracovaná, napsaná odborným jazykem na požadované literární úrovni. Je vybavená kvalifikovaným poznámkovým aparátem a dostačujícím seznamem literatury.

- 4) Otázky k zodpovězení v ústní obhajobě jsou uvedeny v textu posudku.
- 5) Předložená diplomová práce plně vyhovuje požadavkům kladeným na diplomovou práci a doporučuji ji k ústní obhajobě.
- 6) Diplomovou práci předběžně hodnotím jako velmi dobrou.

V Praze dne 11. 06. 2015

doc. dr. S. Hýbnerová
oponentka